

ў акадэмічнай і вузаўскай навуцы, аўтары, на наш погляд, не змаглі належным чынам адлюстравачы ўклад галіновых навукова-даследчых устаноў у развіццё навукова-тэхнічнага прагрэсу.

У цэлым жа даследаванне І. Е. Марчанкі і У. І. Навіцкага, несумненна, будзе карысна ўсім, хто займаецца лекцыйнай і прапагандысцкай работай.

Ю. Л. Казакоў,
І. Ф. Раманоўскі

В едином строю борцов за мир: Ответственность Белорусской ССР в движении сторонников мира / С. Д. Войтович, А. А. Лашкевич, А. С. Леднева и др. Минск: Наука и техника, 1989. 206 с.

Масавы рух за захаванне міру на зямлі пачаў развівацца адразу пасля другой сусветнай вайны як рэакцыя на агрэсіўную мілітарысцкую палітыку ЗША і іншых заходніх дзяржаў, якая выклікала рост міжнароднай напружанасці. Прадмет даследаванняў гісторыкаў АН БССР — рух прыхільнікаў міру ў Беларускай ССР, аналіз ролі беларускай грамадскасці ў абароне і ўмацаванні міжнароднай бяспекі. Акрамя таго, дадзена работа з'яўляецца першым сістэматызаваным навуковым аналізам руху прыхільнікаў міру ў БССР за 40-гадовы перыяд яго існавання. У гэтым таксама яго актуальнасць і значнасць.

Вельмі каштоўнае і ўпаўне апраўданае вызначэнне аўтарамі манаграфіі асноўных напрамкаў і форм арганізаванага руху прыхільнікаў міру ў Беларускай ССР, выдзяленне этапаў яго развіцця, раскрыццё сувязей з арганізацыямі прыхільнікаў міру ў іншых краінах, апісанне ўдзелу беларускай грамадскасці ў міжнародных антываенных акцыях.

Аналізуючы ўклад працоўных Савецкай Беларусі ў сусветны рух за мір, аўтары выдзяляюць буйныя сацыяльныя слаі і групы насельніцтва, паказваюць шырокую сацыяльную базу руху беларускіх прыхільнікаў міру, іх канкрэты ўклад у барацьбу за недапушчэнне ядзернай катастрофы, ўмацаванне міжнароднай бяспекі. У рабоце спецыяльна даследаваны пытанні ўдзелу рабочага класа Беларусі, інтэлігенцыі, жанчын, моладзі ў руху прыхільнікаў міру.

У кнізе ўпершыню выдзелены дзейнасць беларускай грамадскасці ў міжнародных арганізацыях у абарону міру, за захаванне суверэнных правоў народаў, выкарыстанне дасягненняў навукі і тэхнікі ў інтарэсах міру і прагрэсу, паказаны важнейшыя формы сувязей грамадскасці нашай рэспублікі з шырокімі коламі грамадскасці замежных краін, удзел яе ў міжнародных форумах, масавых палітычных мерапрыемствах, праводзімых як у нашай краіне, так і за мяжой. Прыводзяцца канкрэтныя прыклады, якія характарызуюць уклад працоўных рэспублікі ў барацьбу міралюбівых народаў за

прадудхленне пагрозы новай сусветнай вайны, раззбраенне, мірнае ўрэгуляванне міжнародных канфліктаў. Прыводзіліся прыцыпы гістарызму, аўтары паказваюць вытокі фарміравання і асаблівасці развіцця шырокага руху прыхільнікаў міру ў БССР, асвятляюць яго дынамізм, формы, метады і сродкі барацьбы за мір.

У раздзелах, прысвечаных міжнароднаму аспекту барацьбы за мір, паказана дзейнасць прадстаўнікоў БССР у ААН і іншых міжнародных арганізацыях супраць мілітарызацыі навукі, за выкарыстанне сусветных навукова-тэхнічных дасягненняў і інтэлектуальнага патэнцыялу толькі на карысць чалавецтва.

Аналіз руху прыхільнікаў міру, зроблены аўтарскім калектывам, і сабраны ім пераканаўчы фактычны матэрыял, прыводзяць да вываду, што ў міжнародным жыцці няўхільна ўзрастае роля міралюбівай грамадскасці, актыўна выступаючай за ўзмацненне ўзаемадзеяння паміж народамі і дзяржавамі ў імя мірнай будучыні чалавецтва. У наш ядзерны век, пранізаны вельмі вострымі супярэчнасцямі, адзначаецца ў рабоце, канструктыўнай безальтэрнатыўнай палітыкай, з дапамогай якой у разумных рамках можна збалансаваць інтарэсы ўсіх груп дзяржаў, з'яўляецца палітыка мірнага суіснавання.

Пытанні, якія разглядаюцца ў кнізе, узаемазвязаны і пранізаны адзінай думкай: кіруючыся здаровым сэнсам, намаганнямі народаў і дзяржаў можна адстаяць на зямлі мір.

Манаграфію вызначае добрая якасць выкладання матэрыяла, строгае лагічнасць і доказнасць меркаванняў. Шматлікая інфармацыя крытычна ацэньваецца аўтарамі. Работа ўяўляе сабой, па сутнасці справы, першае ў рэспубліцы навуковае даследаванне, дае так глыбока, паслядоўна і шматгранна паказана развіццё руху грамадскасці БССР за мір. Несумненна, яно прыцягне ўвагу навуковых работнікаў, выкладчыкаў-гісторыкаў, лектараў і прапагандыстаў. А панулярнасць выкладання і стылю прыцягне ўвагу ўсіх, хто цікавіцца гісторыяй нашай рэспублікі, яе замежнымі сувязямі.

Н. А. Царук

В л а д и м и р Ц о н е в. Карціна на света і нейната светогледна і методологічна роля. София: Наука и искусство, 1987. 126 с.

Одной из центральных проблем в современных методологических исследованиях является философский анализ таких аспектов развития науки, как перестройка ее оснований, воздействие социокультурных факторов на формирование и динамику научного знания. При рассмотрении этих ситуаций уже стала довольно традиционной экспликация сущности научной картины мира как важнейшего компонента так на-

зываемого предпосылочного знания — ее статуса и эвристической значимости в научном познании. Вместе с тем подобный анализ еще весьма далек от завершения и поэтому следует приветствовать появление монографии болгарского философа, вносящей заметный вклад в дальнейшую разработку указанной проблематики.

Своей задачей автор считает прежде всего элиминацию существующей неоднозначности и понимания смысла самого термина «картина мира». С этой целью В. Цонев предлагает интересный (хотя и небесспорный) способ решения проблемы — содержательное «раздвоение» данного понятия, признание двух самостоятельных форм его существования: 1) как синтезированной системы теоретических знаний, существующей в сфере научного отражения действительности и 2) как собственно картины мира, возникающей в индивидуальном человеческом сознании. Заслуживает внимания, что автор не только фиксирует эти относительно самостоятельные понятийные срезы реальности, осваиваемой субъектом, но и предпринимает весьма плодотворную попытку проанализировать их диалектическую взаимосвязь.

Серьезное внимание уделено исследованию мировоззренческой и методологической функций названных гносеологических форм. Интересны, например, мысли автора о существовании специализированной и неспециализированной разновидностей картины мира, их позитивном или негативном влиянии как на повседневную практику личности, так и на методологию конкретно-научного познания. Заметной новизной отличается проделанный В. Цоневым анализ соотношения картины мира и мировоззрения. Автор рассматривает картину мира как первый из двух главных элементов мировоззрения, понимая под вторым так называемое общественное самосознание, включающее самоопределение, самооценку и целеполагание социального субъекта. Значительное место отводится также анализу феномена научного мировоззрения, выступающего как диалектическое единство научной картины мира и научно обоснованного общественного самосознания и существующего — подобно картине мира — в специализированной и неспециализированной форме. В частности, довольно глубоко и убедительно прослеживается автором воздействие научного мировоззрения как на общую методологию любой познавательной деятельности, так и на конкретную методологию ученого, применяемую им на основных этапах исследовательского процесса — формирования гипотетической онтологизированной схемы, выдвижения научной гипотезы, становления теоретической схемы объекта исследования и, наконец, построения его научной теории.

Рецензируемая работа, разумеется, не лишена отдельных недостатков. Так, автор зачастую пользуется эмпирическим материалом конкретных наук для

подтверждения выдвигаемых положений, но книга, несомненно, выиграла бы, если бы теоретические рассуждения были логически вписаны в целостную историко-научную реконструкцию определенной отрасли науки.

В целом же монография В. Цонева представляет собой интересное и оригинальное исследование актуальной проблемы. Она выполнена на высоком профессиональном уровне, свидетельствует о хорошем знании автором разнообразной литературы по проблеме и его умении находить нестандартные ответы на спорные вопросы. Думается, что книга, которую следовало бы перевести на русский язык, будет с интересом встречена специалистами по философской методологии научного познания.

В. С. ВЯЗОВКИН,
Л. Ф. КУЗНЕЦОВА

Ю. Е. Ивонин. Становление европейской системы государств: Англия и Габсбурги на рубеже двух эпох. Минск: Университетское, 1989. 199 с.

Монография профессора Ю. Е. Ивонина посвящена еще весьма новой (и во многом дискуссионной) проблеме исторической науки — формированию европейской системы государств на рубеже средневековья и новой истории. Автор избрал для анализа две державы: Англию, в которой бурно развивались буржуазные отношения, и Священную Римскую империю Габсбургов, которая представляла собой «угрозу общеевропейскому прогрессивному развитию». Такой выбор позволил автору убедительно вскрыть сущность государств, которые вели свою внешнюю политику на принципиально разных основах. Если английская дипломатия все больше использовала новые для того времени формы и методы деятельности, то дипломатия Габсбургов отражала реакционную феодальную тенденцию.

Внешняя политика обоих государств обусловлена спецификой их внутреннего развития: вопросам социально-экономического развития Англии и различных частей аморфной державы Габсбургов в монографии уделено много внимания, при этом разъясняется, интересы каких социальных слоев выражали те или иные дипломатические шаги.

Основное внимание Ю. Е. Ивонин уделил исследованию международных противоречий вокруг трех основных их узлов в конце XV — начале XVI века: итальянские войны, угроза со стороны Османской империи, балтийский вопрос. Для этого использованы разнообразные источники, некоторые из них введены автором в научный оборот впервые.

Скрупулезно анализируя источники, Ю. Е. Ивонин показывает всю сложность и неоднозначность отношений между бурно развивавшейся по буржуазному пути Англией и державой Габсбургов, претендовавшей на создание